

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräiden maatilatalouden luottojen vakauttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Ehdotettavalla lailla pyritään helpottamaan maatalousyrittäjien velkarasitusta tekemällä mahdolliseksi myöntää vuoden 1985 aikana vakauttamislainoja laissa tarkemmin säädettävien edellytyksin sellaisten tavanmukaisiin ehdoin takaisinmaksettavien pankkiluottojen vakauttamiseksi, jotka on otettu tammikuun 1 päivän 1980 ja lokakuun 31 päivän 1984 välisenä aikana maatilalan, lisäalueen tai tilan määräosan tahi muun elottoman maatalousirtaimiston kuin traktorin ja leikkuupuimurin hankkimista taikka maatilalan rakentamista varten. Tavanomaista huomattavasti

suuremman velkarasituksen alaisille viljelijöille olisi ehdotettavan lain nojalla mahdollista myöntää vakauttamislainoja muidenkin maatilataloutta varten otettujen luottojen vakauttamiseen traktori- ja leikkuupuimurilainoja kuitenkin mukaan lukematta. Vakauttamislainaa voitaisiin antaa kyseisessä tapauksessa myös maatilataloutta varten otettujen liikeluottojen maksamiseen. Tällöin kuitenkin edellytettäisiin, että velkasuhde on syntynyt ennen vuotta 1984. Lakiehdotus on tarkoitus saattaa voimaan mahdollisimman pian sen tultua hyväksytyksi.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

1.1. Maatilojen velkaantuneisuus

Pahasti velkaantuneiden maatilojen taloudellisen tilanteen parantamiseksi on vuosina 1979 ja 1981 myönnetty vakauttamislainoja maatilalan kehittämiseen tavanmukaisiin ehdoin otettujen pankkilainojen vakauttamiseksi. Vakauttamislainojen myöntäminen perustui lakeihin eräiden maatalousluottojen vakauttamisesta (79/79) ja

eräiden maatilatalouden luottojen vakauttamisesta (398/81). Lainat myönnettiin tulo- ja menoarvion yhteydessä päätetyn maatalouden korkotukilainojen enimmäismäärän ja maatilatalouden kehittämisrahaston käyttösuunnitelmassa tarkoitukseen osoitettujen määrärahojen puitteissa. Pyrkimyksenä oli kohdentaa käytettävissä olevia varoja sellaisten normaalikorkoisia luottoja luottolaitoksista ottaneiden viljelijöiden velkarasituksen keventämiseen, joiden velkaisuusaste oli huomattavan korkea ja siten saattaa heidät tasavertaisem-

paan asemaan halpakorkoisia luottoja saaneiden viljelijöiden kanssa.

Vakuttamislainan tarpeellisuutta harkittaessa mittana käytettiin pääsääntöisesti maatilojen velkojen ja varojen suhdetta. Näin mitattu keskimääräinen velkaisuusaste oli maamme kirjanpitoiloilla esimerkiksi vuonna 1975 19,0 % ja vuonna 1978 23,0 %. Maatilatalouden yritys- ja tulotilaston mukaan maatilatalouteen kohdistuvien velkojen osuus maatilatalouden veronalaisista varoista (ilman asuinrakennuksia) oli vastaavasti vuonna 1975 28,2 % ja vuonna 1978 35,9 %. Verrattaessa varsinaisen maatalouden käypähintaista pääomakantaa luottokantatilaston mukaisiin maatilatalouden velkoihin saadaan velkaisuusasteeksi vuonna 1975 16,1 % ja vuonna 1978 17,8 %.

Eri lähteiden perusteella lasketussa velkaisuusasteessa on eroja, jotka pääosin aiheutuvat varojen erilaisesta arvostuksesta. Viimeksimainitut luvut kuvaavat siten maatilojen velkaisuutta lähinnä verrattuna tilojen maatalouspääoman markkina-arvoon. Yritys- ja tulotilaston mukainen velkaisuusaste puolestaan osoittaa likimäärin velkaisuutta suhteessa pääomien tuottoarvoon.

Maatilojen velkaantuneisuus on viime vuosina edelleen lisääntynyt. Kirjanpitoiloilla velkojen osuus oli vuonna 1982 kasvanut 26,3 prosenttiin varoista. Vastaavasti yritys- ja tulotilaston mukaan maatilatalouden velat suhteessa pääomien verotusarvoon ovat kasvaneet vuonna 1981 43,3 prosenttiin. Myös käypähintaiseen pääomakantaan verrattuna velkaisuus on lisääntynyt. Luottokantatilaston mukaisten velkojen osuus maatalouden pääomakannasta oli vuonna 1980 18,9 % ja vuonna 1983 noin 21 %.

Maatilojen rahoitusaseman mittaamisessa on yleisimmin käytetty juuri edellämainittua varojen ja velkojen välistä suhdetta. Se ei yksinomaisena velkaisuuden mittarina kuitenkaan osoita välttämättä yrityksen todellista rahoitusasemaa ja kykyä selviytyä velkojen hoitomenoista. Tila saattaa kestää varoihin nähden huomattavankin velkämäärän, jos tulot ovat riittäviä kattamaan tuotantotoiminnan ja viljelijäperheen elantomenojen lisäksi velanhoitomenot. Pienikin velkaisuusaste voi kuitenkin johtaa taloudellisiin vaikeuksiin, jos tulot ovat pienet tai tuotannossa esim. satovahingoista tai muista vastaavista syistä johtuen sattuu häiriöitä.

Maatalouden keskimääräisestä velankantokyvystä saa likimääräisen kuvan vertaamalla maatilatalouden luottokantaa maatalouden ns. rahoitukselliseen tuloon. Mainittu tulo on seuraavassa

laskettu lisäämällä maatalouden kokonaislaskelman mukaiseen maataloustuloon maksetut korot sekä maatalouden poistot.

	Luottokanta		Maatalouden "rahoituksellinen tulo"		Tulo % luottokannasta
	milj. mk	suhdeluku	milj. mk	suhdeluku	
1970	2 961,6	100	2 350,3	100	79,4
1973	3 882,5	131	3 087,5	131	79,5
1975	5 099,1	172	4 506,3	192	88,3
1976	5 717,7	193	5 133,4	218	89,7
1977	6 595,8	223	5 628,2	240	85,3
1978	7 809,5	264	5 171,8	220	66,2
1979	9 075,3	306	5 351,1	228	59,0
1980	10 463,3	353	6 252,0	266	59,8
1981	12 344,0	417	6 720,4	286	54,4
1982	14 393,9	486	8 253,3	351	57,3
1983	16 102,5	544	10 272,2	437	63,8

Asetelmasta nähdään, että velkojen määrän kasvu oli 1970-luvun alkupuolella jonkin verran hitaampaa kuin tulojen kasvu. Vuosina 1970—77 velat kasvoivat vuotta kohti keskimäärin 22 % ja em. tulo 25 %. Vuosina 1977—83 vastaavat luvut olivat 16 ja 11 %. Tulojen ja velkojen välinen suhde heikkeni erityisesti vuosina 1979—82, jolloin mainittu rahoituksellinen maatalouden tulo jäi alle 60 prosenttiin luottokannasta. Vuoden 1983 edullisen tulokehityksen seurauksena tulojen osuus nousi noin 64 prosenttiin luottokannasta, mikä kuitenkin on vielä huomattavasti alle 1970-luvun alun 80—85 prosentin tason. Samansuuntainen kehitys on nähtävissä maatilatalouden yritys- ja tulotilaston antamien tulosten perusteella kun verrataan maatilatalouden tulon (maatalouden ja metsätalouden puhdas tulo + poistot) suhdetta maatilatalouden velkojen määrään. Kyseinen suhdeluku oli vuonna 1975 1,10, mutta vuonna 1981 enää 0,75.

Luottokantatilaston mukaisista maa- ja metsätalouden luotoista maatalouden osuus on noin 90 %. Koska eri rahoituslähteiden osuuksissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia, luottojen määrän kehitys kuvaa verrattain hyvin myös velanhoitomenojen kehitystä. Esitetty tulojen ja velkojen suhdetta osoittava lukusarja antaa näin ollen suhteellisen luotettavan kuvan varsinaisen maatalouden omarahoitusmahdollisuuksien kehittymisestä. Luottokantatilastoon ei kuitenkaan sisälly erilaisia tili- ja osamaksuvelkoja, jotka ovat 1970-luvulla myös lisääntyneet varsinkin erikoistuneilla tiloilla ja jotka osaltaan ovat lisäämässä velkarasitusta.

1.2. Velkaantuminen tilatasolla

Verotusaineistosta laaditun selvityksen mukaan maataloilla oli vuonna 1981 tilaa kohti velkaa keskimäärin 51 740 markkaa. Kokonaan velattomia tiloja oli kaikista tiloista noin 49 000 kappaletta eli 27 % ja niillä tiloilla, joilla oli velkaa, velan määrä oli keskimäärin 71 500 markkaa tilaa kohti. Muita kuin maa- ja metsätalouteen kohdistuvia velkoja näillä tiloilla oli lisäksi noin 15 000 markkaa tilaa kohti. Velkamäärästä puuttuvat tili- ja osaksi osamaksuvelat. Sellaisia tiloja, joilla velkojen määrä oli vähintään 200 000 markkaa, oli vuonna 1981 hieman yli 12 000 kappaletta eli vajaa 7 % kaikista tiloista. Tiloja, joiden velkamäärä ylitti 500 000 markkaa, oli vajaa 1 400 kappaletta.

Tilakokoluokittain tarkasteltuna suurivelkaisten tilojen osuus kasvaa tilakoon kasvaessa. Tuotantosuunnittain velkaisten tilojen osuus on suurin kotieläintaloutta harjoittavilla tiloilla ja pienin viljan tai sekamuotoista tuotantoa harjoittavilla tiloilla.

Velkaiset tilat keskittyvät nuoriin ikäluokkiin. Yli 100 000 markkaa velkaa oli alle 24-vuotiaiden tiloista 40,1 prosentilla, 25—34-vuotiaiden tiloista 43,7 prosentilla ja 35—44-vuotiaiden tiloista 31,7 prosentilla. Vastaavasti ikäluokissa 55—65 ja yli 65 vuotta mainittu velkamäärä oli vain 7,2 ja 1,7 prosentilla tiloista. Velattomia tiloja on suhteellisesti eniten vanhemmissa ikäluokissa. Vuonna 1981 tällaisia tiloja oli alle 34-vuotiaiden tiloista 15 % ja yli 55-vuotiaiden tiloista 37 %.

Samansuuruinen velka aiheuttaa eri tiloilla erilaisen velkarasituksen riippuen siitä, millaiset tulot tilalla on käytettävissä. Vuoden 1981 verotusaineistosta on pyritty selvittämään eri tyyppisten tilojen tulojen ja velkojen suhdetta. Tarkoitusta varten omaksi ryhmäkseen valittiin sellaiset tilat, joilla veloista aiheutuvan rasitteen voidaan olettaa muodostuvan poikkeuksellisen suureksi. Valinnan perusteina oli, että tilan maatilatalouden velkojen määrän tuli olla vähintään 100 000 markkaa. Lisäksi edellytettiin, että maa-, metsä-, sivuansio- ja yksityistalouden bruttotulojen sekä niistä aiheutuneiden menojen, maksettujen korkojen ja verojen erotus on pienempi kuin 40 000 markkaa. Valituilla tiloilla olisi näin ollen käytettävissä viljelijäperheen yksityiseen kulutukseen enintään 40 000 markkaa, minkä lisäksi määrästä olisi suoritettava lainojen lyhennykset. Vertailun vuoksi mainittakoon, että maanviljelijäperheen yksityinen kulutus oli kotitaloustiedustelun mu-

kaan vuonna 1981 54 852 markkaa. Tiloja, jotka samanaikaisesti täyttivät mainitut kaksi valintaperustetta oli hieman vajaat 5 400 kappaletta. Verrattaessa näitä tiloja, joita rahoituksellisesti voidaan pitää riskialttiina, kaikkiin niihin tiloihin, joilla on velkaa, voitiin havaita muun muassa seuraavaa:

Valituilla tiloilla maatilatalouden velkojen määrä, keskimäärin 184 000 markkaa, oli yli kaksinkertainen verrattuna kaikkiin tiloihin, joilla oli velkaa. Myöskin maatalouden bruttotulot olivat jonkin verran pienemmät kuin maataloilla keskimäärin, vaikkakin maatalouden lyhytvaikutteiset menot olivat kummassakin tilaryhmässä samaa tasoa. Valituilla tiloilla sivuansiot ja yksityistalouden tulot näyttävät olleen selvästi alhaisemmat kuin maataloilla keskimäärin. Näiden tilojen velkarasitus osoittautui selvästi muita tiloja suuremmaksi. Keskimääräinen "nettotulo" eli maa- ja metsätalouden puhtaan tulon ja poistojen summa oli valituilla tiloilla 18,9 % veloista, kun se maamme kaikilla velkatiloilla oli keskimäärin 70 %. Investointien omarahoitukseen, säästämiseen ja yksityiseen kulutukseen sekä velkojen lyhennyksiin käytettävissä oleva rahajäämä oli ko. tiloilla keskimäärin runsaat 27 000 markkaa tilaa kohti ja kaikilla tiloilla, joilla oli velkaa, keskimäärin 51 900 markkaa.

Verotusaineistosta ei ole voitu yksityiskohtaisesti selvittää velkojen kohdentumista. Velkaisuimmassa tilaryhmässä rakennusten ja kaluston investoinnit ja menojäännökset ovat vuonna 1981 olleet kuitenkin suuremmat kuin muilla tiloilla, joten poikkeuksellinen velkaantuminen ja heikentynyt velankantokyky lienee osaksi aiheutunut keskimääräistä suuremmista ja nopeasti toteutetuista investoinneista. Velkamäärästä ja investoinneista päätellen huomattava osa velkaisimpien tilojen veloista on ilmeisesti aiheutunut maatilalla tai lisäalueen hankinnasta.

1.3. Kehityksen syyt

Maatilan velat aiheutuvat tilan tai lisäalueen hankinnasta sekä tilalla tehtävistä rakennus- ja perusparannusinvestoinneista ja tuotantovälineistön hankinnasta. Näitä investointeja joudutaan usein tekemään välittömästi tilan hankinnan jälkeen. Varsinkin erikoistuneessa tuotannossa tarvitaan myös lyhytaikaista, yleensä vierasta käyttöpääomaa. Tutkimusten mukaan varsinaisen maatalouden pääomakannan kokonaisvolyymissa ei ole juurikaan tapahtunut muutoksia. Kone- ja

kalustopääoman sekä perusparannusten volyymin kasvaessa vähenemistä on tapahtunut lähes vastaavassa määrin maatalouden tuotantorakennusvolyymissa sekä maatalousmaan määrässä. Sen sijaan maatalouden käypähintainen pääomakanta on varsinkin 1970-luvun jälkipuoliskolta alkaen kasvanut inflaatiovauhtia selvästi nopeammin. Varsinaisen maatalouden pääomakannaksi ilman metsää ja asuinrakennuksia arvioitiin vuonna 1970 14,3 miljardia markkaa ja vuonna 1980 55,5 miljardia markkaa. Kasvu oli vuosina 1970—80 näinollen noin 3,8-kertainen. Pääomakustannusten kehitys kuvastaa myös investointikustannusten kehitystä. Vastaavana aikana luotokantatilaston mukaiset maatilatalouden luotot kasvoivat 3,5-kertaisiksi ja aiemmin mainittu maatalouden käytettävissä oleva rahoituksellinen tulo 2,7-kertaiseksi. Vuonna 1983 luottokanta oli 5,4-kertainen ja em. tulo 4,4-kertainen verrattuna vuoteen 1970. Investointeja on näin ollen rahoitettu kasvavassa määrin vieraalla pääomalla.

Pääomatarpeen kasvuun on erityisesti vaikuttanut sukupolvenvaihdosten nopeutuminen viime vuosina. Kun 1970-luvulla sukupolvenvaihdos toteutettiin vuosittain keskimäärin 3 000 tilalla, kasvoi niiden määrä vuonna 1983 noin 4 500 kappaleeseen.

Sukupolvenvaihdosten nopeutuminen on ollut lisäämässä maataloilla myös rakennus- ym. investointeja. Vaikka tuotantorakentaminen vilkastui voimakkaasti 1970-luvun lopussa, rakentaminen on suurelta osin ollut kuitenkin vanhaa rakennuskantaa korvaavaa investointitoimintaa. Sukupolvenvaihdosten lisääntymisen myötä mukaan on tullut entistä enemmän myös tiloja, joiden tuotantovälineistö on siinä määrin vanhentunut, että se on edellyttänyt tavallista nopeampia ja kalliimpia investointeja. Maataloilla on lisäksi edelleen pyritty tuotannon erikoistumiseen, mikä voi johtaa runsaaseen tilan ulkopuolisten tuotantopäivien käyttöön ja siitä aiheutuviin rahoitusriskeihin samoin kuin yleensä tuotannon taloudellisen riskialttiuden lisääntymiseen.

Investointien kasvun syynä on paitsi sukupolvenvaihdosten nopeutuminen myös erityisesti maatalousmaan hintojen nopea nousu. Kun maatalouden koko pääomakannan nimellinen kasvu oli esimerkiksi vuosina 1970—80 noin 3,9-kertainen oli maatalousmaan arvon kasvu yli 4,2-kertainen. Tämän kehityksen seurauksena rahoitustarve on kasvanut varsinkin kokonaisten maatilojen sekä lisäalueiden kaupoissa. Kehitys on luonnollisesti vaikuttanut myös sukupolvenvaihdoskauppojen hintatasoon. Nykyisin van-

hemmat myös vaativat osuutensa aikaisempaa useammin rahana syytingin sijasta.

Kotieläintalouden investointeja on viime vuosina jouduttu rajoittamaan. Tuotannon aloittamista, jatkamista tai laajentamista koskevia luparajoja on viime vuosina alennettu useampaan otteeseen ja vuonna 1984 tuotannon aloittamiseen tai laajennukseen ei pääsääntöisesti ole myönnetty lupaa. Mikäli maatilalla on esimerkiksi tilan hankinnasta johtuen ollut huomattavasti velkaa, syntyy tilanteita, joissa tilan tuotantoa ja tuloja ei ole mahdollista lisätä alunperin suunnitellulla tavalla.

Valtion tukemaa investointien rahoitusta lisättiin tuntuvasti varsinkin 1980-luvun alussa. Investointien kasvun vuoksi rahoituksen nettomääräinen lisäys on kuitenkin ollut huomattavasti pienempi. Valtion suoran luoton osuus maa- ja metsätalouden luottokannasta on viime vuosina supistunut alle kolmannekseen. Investointikustannusten nousu on lisäksi aiheuttanut eräissä tapauksissa sen, että lainoitettava osuus kustannuksista on pienentynyt, koska lainojen enimmäismäärää ei ole voitu vastaavasti nostaa.

Eräänä syynä velkaantumisongelman syntyymiseen oli se, että pankit ovat lainoja myöntäessään kiinnittäneet huomiota maatilalla vakuusarvoon, mutta tilan tuottokykyä ei ole aina otettu riittävästi huomioon. Koska maatilalla käypä arvo on usein huomattavasti tuottoarvoa korkeampi, lainojen on voitu myöntää enemmän kuin tilan velkankantokyvyn kannalta olisi perusteltua.

Edellä mainitut syyt ovat vaikuttamassa siihen, että velkaantumisen aiheuttamat ongelmat koskevat useimmiten hiljattain tilansa hankkineita viljelijöitä, etenkin nuoria viljelijöitä, jotka ovat investoineet nopeasti tilansa tuottokykyyn nähden.

2. Maatilojen velkarasituksen vähentämiseksi tehdyt toimenpiteet

Pahasti velkaantuneiden tilojen aseman parantamiseksi on myönnetty vakauttamislainoja vuosina 1979 sekä 1981—82. Lainojen myöntäminen perustui niistä erikseen annettuihin lakeihin. Eräiden maatalousluottojen vakauttamisesta 26 päivänä tammikuuta 1979 annetun lain nojalla oli vuoden 1979 aikana tietyin edellytyksin mahdollista vakauttaa viljelijöiden 1.1.1974—29.9.1978 välisenä aikana luottolaitoksista maatilalla, lisäalueen ja tilan määröiden hankkimista

sekä maatilalan rakentamista varten tavanmukaisin ehdoin ottamia luottoja. Vakauttamislainat oli myönnettävä pääsääntöisesti korkotukilainoina. Mainitun lain nojalla myönnettävien lainojen myöntämisedellytykset osoittautuivat kuitenkin siinä määrin tiukoiksi, että lainoja voitiin myöntää vain vajaat 200 kpl, määrältään noin 10 milj. markkaa.

Vakauttamista jatkettiin vuonna 1981 uudella, soveltamisalaltaan jonkin verran laajemmalla lailla eräiden maatilatalouden luottojen vakauttamisesta. Tämän lain mukaan vakauttamislaina voitiin myöntää maatilalain (188/77) mukaan luotonsaantikelpoisille viljelijöille heidän tammikuun 1 päivän 1976 ja lokakuun 31 päivän 1980 välisenä aikana luottolaitoksesta tavanmukaisin ehdoin maatilalan, lisäalueen tai tilan määräosan hankkimista tahi maatilalan rakentamista varten taikka muun elottoman irtaimiston kuin traktorin ja leikkuupuimurin hankkimista varten ottamien luottojen maksamiseen. Sellaisille viljelijöille, joiden velkaraisuus oli tavanomaisista huomattavasti suurempi, voitiin myöntää vakauttamislainaa maatilataloutta varten otetun muunkin luoton vakauttamiseen, lukuun ottamatta kuitenkaan luottoa, joka oli otettu traktorin tai leikkuupuimurin hankkimista varten.

Viimeksi mainitun vakauttamislainan nojalla vakauttamislainaa voitiin myöntää:

a) milloin maatilalan hankkimisesta, sille rakentamisesta ja sen muusta kuntoonpanosta sekä elottoman maatalousirtaimiston hankkimisesta aiheutuneiden velkojen jäljellä oleva pääomamäärä oli lokakuun 31 päivänä 1980 ollut ja lainaa myönnettäessä edelleen oli vähintään 25 % hakijan kiinteän omaisuuden käyvästä arvosta tai

b) milloin hakijan velkojen ja muiden suoritusten yhteismäärä oli sanottuna ajankohtana ollut vähintään 40 % mainitusta käyvästä arvosta.

Mikäli kysymys oli b) kohdassa tarkoitetuista veloista, voitiin niihin lukea a) kohdassa mainittujen velkojen lisäksi muut luottolaitosten myöntämät lainat, muiden kuin luottolaitosten myöntämät lainat, tilivelat, maksamattomat verot ja muut sellaiset suoritukset.

Velkaisuusprosenttia laskettaessa lainoina voitiin ottaa huomioon korkeakorkoisten lainojen lisäksi halpakorkoiset lainat.

Myös nämä vakauttamislainat myönnettiin pääasiassa korkotukilainoina. Lainan korko oli ensimmäisellä ja toisella vyöhykkeellä 3 %, kolmannella 4 % ja neljännellä 5 %. Lainojen takaisinmaksuaika oli 5, 7, 10, 12 tai 15 vuotta.

Lisäksi oli mahdollista saada lykkäystä lyhennysten alkamiseen yksi tai kaksi vuotta alueesta riippuen.

Vakauttamislainaa voitiin myöntää enintään sen suuruisena kuin asianomaista vakautettavaa luottoa oli lainaa myönnettäessä takaisin maksamatta, ei kuitenkaan enempää kuin 75 % maatilalan, lisäalueen tai tilan määräosan hankintahinnasta eikä enempää kuin 60 % hyväksyttävistä rakennuskustannuksista tai elottoman maatalousirtaimiston hankintakustannuksista.

Tavanomaista huomattavasti suuremman velkaraisuuden alaisille viljelijöille saatiin myöntää vakauttamislainoina maatilataloutta varten otetun muunkin kuin lainan 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua luoton vakauttamiseen lukuun ottamatta kuitenkaan luottoa, joka oli otettu traktorin tai leikkuupuimurin hankkimista varten. Tällöinkin tuli kysymykseen vain 1.1.1976 ja 31.10.1980 välisenä aikana luottolaitoksesta tavanmukaisin ehdoin otettu luotto. Edellytyksenä vakauttamislainan myöntämiselle tällöin oli, että hakijalla olevien maatilataloudesta johtuvien velkojen ja muiden suoritusten yhteismäärä oli lokakuun 31 päivänä 1980 ollut ja lainaa myönnettäessä edelleen oli vähintään 60 % hänen kiinteän omaisuutensa käyvästä arvosta. Vakauttamislainaa saatiin kysymyksessä olevassa tapauksessa myöntää aina sen suuruisena kuin asianomaista luottoa oli lainaa myönnettäessä takaisin maksamatta, ei kuitenkaan enempää kuin 150 000 markkaa.

Vakauttamislainaa ei saanut myöntää, jos maatalousyrittäjän velkamäärä oli niin suuri, ettei lainan myöntämisenkään voitu katsoa riittävästi auttavan lainanhakijaa.

Mainitun lainan nojalla myönnettiin vuosina 1981 ja 1982 yhteensä 1 487 vakauttamislainaa määrältään 74,2 milj. markkaa. Vakauttamislainoja varten ei osoitettu erikseen lisävaroja vaan ne myönnettiin tulo- ja menoarviossa maatilalainoihin osoitettujen varojen puitteissa.

Toteutetun vakauttamislainajärjestelmän ohella on myös eräin muin toimenpitein pyritty keventämään veloista maatilataloudelle aiheutuvaa rasitetta. Maatilalainan nojalla voidaan tietyin edellytyksin myöntää lykkäystä valtion kauppahintasaamisten sekä eräiden maatilalain mukaisen lainojen lyhennysten ja/tai koron suorittamiseen. Näillä lykkäyksillä on vaikutusta myös mahdollisuuksiin selviytyä normaali- ja kalliskorkoisten lainojen hoidosta. Heikossa taloudellisessa asemassa olevan henkilön osalta lyhennysten periminen aloitetaan maatilalain I—III vyöhykkeillä kaksi vuotta ja IV vyöhykkeellä yksi vuosi

myöhemmin kuin takaisinmaksu säännönmukaisin ehdoin muutoin alkaisi. Maatilalakiin tehdylle muutoksella voidaan 1.4.1979 jälkeen myöntää alle 35-vuotiaana maatilansa hankkineille henkilöille lykkäystä lyhennysten tai koron taikka molempien perimiseen enintään viisi vuotta, milloin se hänen taloudellisen asemansa ja tilan vaatimien kehittämishankkeiden suuruus huomioon ottaen katsotaan tarpeelliseksi. Edellytyksenä on lisäksi, että luotto on syntynyt viisi, sittemmin (1.4.1982 alkaen) kahdeksan vuoden kuluessa maatilalla hankkimisesta. Lykkäystä myönnetään enintään 39-vuotiaalle henkilölle. Nuoren viljelijän lykkäystä saaneille voidaan 1.4.1982 alkaen myöntää lyhennysten suorittamiseen lykkäystä myös hänen huollossaan olevien alle 16-vuotiaiden lasten lukumäärän perusteella yksi vuosi kutakin tällaista lasta kohden, yhteensä nuoren viljelijän lykkäyksen kanssa kuitenkin enintään viisi vuotta.

Velkasuhteen syntymisen jälkeen voidaan haki- jasta itsestään riippumattomista syistä aiheutu-neiden vaikeuksien lieventämiseksi myöntää val- tion kauppahintasaamiselle ja kehittämisrahaston varoista myönnettyille lainoille lykkäystä lyhen- nysten tai koron tai molempien suorittamiseen. Lykkäystä voidaan myöntää kerrallaan enintään kaksi vuotta ja enintään 5—10 vuotta lainan alkuperäisestä takaisinmaksuajasta riippuen. Vas- taavista syistä voidaan korkotukilainan takaisin- maksuaikana maatala-asetuksen mukaisesti myön- tää pidennystä enintään viisi vuotta. Koronmaksu- suun helpotusta ei myönnetä. Nuorten viljelijöi- den käynnistysavustusjärjestelmää on toteutettu 1.7.1983 lukien koko maassa. Alle 35-vuotiaana maatilansa hankkineella henkilöllä on mahdolli- suus käyttää käynnistysavustuksesta enintään 30 000 markkaa maatilalle rakentamisesta aiheu- tuneiden kalliskorkoisten lainojen takaisinmak- suun korkoineen. Järjestelmä parantaa tarkoituk- senmukaisella tavalla tuotantoansa aloittavan vil- jelijän taloudellista asemaa. Hyväksyttäviä koh- teita ovat maatalan asuin- ja tuotantorakennuk- siin kohdistuvat lainat, sikala- ja kanalarakennus- hankkeista kuitenkin vain ennen järjestelmää koskevan valtioneuvoston päätöksen antamista syntyneet lainat. Avustusta ei voi käyttää muiden maatalaan kohdistuvien normaali- tai kalliskor- koisten lainojen takaisinmaksuun.

Veloista aiheutuvien rasitteiden vähentämiseen rinnastettavana voidaan pitää myös vuosina 1975, 1977, 1978, 1979 ja 1981 satovahinkojen joh- dosta toteutettuja satovahinkolainajärjestelyjä. Satovahinkolainaa voitiin myöntää, milloin viljel-

mällä oli tapahtunut satovahinkojen korvaamisesta annetussa laissa tarkoitetuista syistä aiheutunut huomattava määrällinen tai laadullinen vahinko. Lainan myöntämisen edellytyksenä oli lisäksi, että lainan hakija oli taloudelliselta asemaltaan ja olosuhteiltaan sellainen, että hänen tukemistaan oli pidettävä tarkoituksenmukaisena. Lainat myönnettiin korkotukilainoina tulo- ja menoarvio- oissa tarkoitukseen erikseen osoitetun myöntämis- valtuuden puitteissa.

3. Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on pyrkiä keventämään niiden maatalojen rahoitusasemaa, joilla velkai- suudesta aiheutuu sellainen taloudellinen rasite, että viljelijän ei kohtuudella voida katsoa selviy- tyvän velkojen hoitomenoista. Ehdotettu laki olisi kertaluonteinen ja koskisi maatalataloutta varten tammikuun 1 päivän 1980 ja lokakuun 31 päivän 1984 välisenä aikana luottolaitoksesta ta- vanmukaisin ehdoin otettuja luottoja. Lakiesitys liittyy ajallisesti aikaisempaan vakauttamislainal- kiin, jota ei sovellettu enää lokakuun 31 päivän 1980 jälkeen otettuihin lainoihin.

Vakauttamislainojen tarpeeseen ovat vaikutta- massa etenkin viime vuosina nousseet investointi- kustannukset, jotka ovat sekä lisänneet pääoma- tarvetta että hidastaneet maatalatalouden raken- teen kehittämistä. Lailla pyrittäisiin siten käytet- tävissä olevien maatalalainavarojen puitteissa ta- saamaan viljelijöiden välillä eri syistä syntyneitä rahoituksellista eriarvoisuutta. Pääomatärpeen kasvun ja tuotantokustannusten nousun hillitse- miseksi hallitus pitää samalla tarpeellisena tehos- ta toimenpiteitä investointikustannusten alenta- miseksi ja erityisesti maatalousmaan hinnan nou- sun hidastamiseksi.

Erillinen vakauttamisjärjestelmä tulee hallituk- sen mielestä kysymykseen kuitenkin vain poik- keuksellisenä toimenpiteenä, jolla ei pysyvästi ratkaista velkaantumisen aiheuttamia ongelmia. Hallitus katsoo, että jatkossa ei tulisi enää tur- vautua erilliseen vakauttamisjärjestelmään, vaan vastaavien tilanteiden syntyminen tulisi pyrkiä estämään pääomakustannusten nousua hillitse- mällä sekä omarahoitusta ja investointien tarkoi- tuksenmukaisuutta lisäämällä. Hallitus pitää myös tarpeellisena selvittää, voitaisiinko lähinnä maatalalainsäädäntöä kehittämällä nykyistä tehokkaammin estää esimerkiksi satovahinkojen tai vastaavien poikkeuksellisten tekijöiden aiheutta- maa ylivelkaantumista ja tarvittaessa lieventää

siitä aiheutuvia vaikeuksia. Samalla hallitus korostaa sitä, että rahoituslaitosten tulee kiinnittää lainoitus toiminnassa tähänastista enemmän huomiota maatilojen todelliseen velankantokykyyn.

4. Muutokset verrattuna aikaisempaan lainsäädäntöön

Ehdotettu laki vastaa sisällöltään pääpiirteittäin eräiden maatilatalouden luottojen vakauttamisesta 12 päivänä kesäkuuta 1981 annettua lakia (398/81). Olennaista kuitenkin on, että ehdotetussa laissa vakauttamislainan myöntämisedellytyksiä harkittaessa otettaisiin varojen ja velkojen suhteen lisäksi huomioon viljelijän taloudelliset mahdollisuudet selviytyä velkojen hoito-menoista. Laki antaisi mahdollisuuden rajoitetussa määrin vakauttaa myös maatalouksia varten otettuja liikeluottoja sellaisten viljelijöiden osalta, joiden velkarasitus on tavanomaista huomattavasti suurempi. Ehdotukseen on tehty lisäksi eräitä lakitekniisiä muutoksia.

5. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Ehdotetulla lailla on tarkoitus ohjata osa maatilatalouden lainoitukseen osoitetuista varoista ensisijassa korkotukilainoina tiloille, joilla normaali- ja kalliskorkoisista lainoista aiheutuva rasite on poikkeuksellisen suuri. Vakauttamislainoja myönnettäisiin vuonna 1985 tulo- ja menoarviossa maatilatalouden korkotukilainojen myöntämisvaltuuden sekä maatilatalouden kehittämisrahaston käyttösuunnitelmassa tarkoitukseen osoitettavan määrärahan puitteissa. Esityksellä ei ole valtion menoja lisääviä vaikutuksia eikä sen johdosta ole tarkoitus esittää lisäystä maatilatalouden kehittämisrahaston varoihin. Lakiesitys ei myöskään edellytä organisatorisia muutoksia.

6. Esityksen valmistelu

Lakiehdotus perustuu maatilojen velkaantuneisuuden ja velankantokyvyn kehitystä selvitelleen maatilojen velkarasitustoimikunnan työhön sekä toimikunnan apuna työskennelleen maa- ja metsätalousministeriön asettaman velkatyöryhmän selvitykseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 §. Pykälässä on mainittu se tarkoitus, maatalousyrittäjien velkarasituksen helpottaminen, johon vakauttamislainojen antamisella pyritään. Pykälään on lisäksi otettu maininta siitä, että vakauttamislainat myönnettäisiin vuoden 1985 valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä päätetyn maatalouden korkotukilainojen enimmäismäärän sekä maatilatalouden kehittämisrahaston käyttösuunnitelmassa sanottuna vuonna tarkoitukseen osoitettavien varojen puitteissa. Vakauttamislainahakemuksiin olisi siten annettava myös ratkaisut vuoden 1985 aikana.

2 §. Vakauttamislainaa voitaisiin pykälän 1 momentin mukaan myöntää maatilalain mukaan luotonsaantikelipoiselle henkilölle maatilalla, lisäalueen tai tilan määräosan tahi muun elottoman maatalousirtaimiston kuin traktorin ja leikkuupuimurin hankkimista taikka maatilalla rakentamista varten luottolaitoksesta otetun luoton maksamiseen. Vakauttamisen piiriin kuuluisivat edellä mainittuihin tarkoituksiin maatilalain 50 §:ssä

tarkoitettua luottolaitoksesta tavanmukaisin ehdoin tammikuun 1 päivän 1980 ja lokakuun 31 päivän 1984 välisenä aikana otetut luotot. Maatilalla tarkoitettuja luottolaitoksia ovat osuuspankit, säästöpankit, liikepankit, Postipankki ja Suomen Hypoteekkiyhdistys.

Säännöksen 2 momentin nojalla voitaisiin tavanomaista huomattavasti suuremman velkarasituksen omaavalle maatilalain mukaan luotonsaantikelipoiselle henkilölle myöntää vakauttamislainaa maatilataloutta varten otetun muunkin kuin edellä mainitun luoton vakauttamiseen, lukuun ottamatta kuitenkin traktorin tai leikkuupuimurin hankkimista varten otettua luottoa. Tavanomaista suuremman velkarasituksen omaaville tiloille voitaisiin vakauttamislainaa siten myöntää muun muassa perusparannus-, vesihuolto- ja sähköistämishankkeisiin. Pääsääntönä on, että tällöinkin tulisi kysymykseen vain 1.1.1980 ja 31.10.1984 välisenä aikana luottolaitoksesta tavanmukaisin ehdoin otettu luotto. Va-

kauttamislainaa olisi kuitenkin mahdollista maatilahallituksen tarkemmin määräämin tavoin myöntää myös maatilataloutta varten otettujen liikeluottojen maksamiseen edellyttäen että velkasuhde on syntynyt ennen vuotta 1984. Tarkoitus on, että kysymyksen tulisivat lähinnä rehujen, lannoitteiden ja siementen samoin kuin eläinten hankkimisesta aiheutuneet sellaiset lyhytaikaiset tilivelat, joiden suorittaminen on voitu katsoa velan syntymishetkellä olevan mahdollista normaalin maksuaikataulun puitteissa, mutta joiden suorittamista on myöhemmin jouduttu lykkäämään hakijan olosuhteissa tapahtuneen poikkeuksellisen muutoksen vuoksi. Vakauttamislainan erityisistä edellytyksistä kysymyksessä olevan momentin tapauksissa säädettäisiin lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentissa (velkaisuusaste) ja 5 §:n 4 momentissa (lainan enimmäismäärä).

Pykälän 3 momentin mukaan maatilalan rakentamisella tarkoitettaisiin 1 momentissa maatalain 52 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettujen rakennusten rakentamista, laajentamista ja peruskorjaamista. Vakauttamislainaa voitaisiin siten myöntää 1 momentin perusteella asuinrakennusten, tuotantorakennusten, maatilamatkailua palvelevien lomarakennusten sekä kalanviljelylammikoiden rakentamiseen, laajentamiseen ja peruskorjaamiseen myönnettyjen lainojen takaisinmaksamiseen.

3 §. Jotta vakauttamislainasta pääsisivät osalliseksi vain sellaiset viljelijät, joiden velkarasituksen suuruuden kannalta lainan myöntämisestä on pidettävä tarkoituksenmukaisena, tulisi hakijan osalta täyttyä pykälässä asetetut velkaisuusastetta koskevat vaatimukset.

Pykälän 1 momentin mukaisesti vakauttamislainasta voisivat päästä pääsääntöisesti osalliseksi sellaiset viljelijät, joille maatilalan hankkimisesta, sille rakentamisesta ja sen muusta kuntoonpanosta sekä elottoman maatalousirtaimiston hankkimisesta aiheutuneiden velkojen jäljellä oleva pääomamäärä on lokakuun 31 päivänä 1984 ollut ja lainaa myönnettäessä edelleen on vähintään 25 prosenttia hänen kiinteän omaisuutensa käyvästä arvosta tai joilla olevien velkojen ja muiden suoritusten yhteismäärä on sanottuina ajankohtina ollut vähintään 35 prosenttia mainitusta käyvästä arvosta. Kun muiden kuin varsinaisten investointiluottojen määrä on viime vuosina kasvanut, ehdotetaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua velkaisuusastevaatimusta aikaisempaan vakauttamislainakiin verrattuna alennettavaksi viidellä prosenttiyksiköllä. Momentin 2 kohdan

mukaisiin velkoihin voitaisiin lukea muutkin kuin 1 kohdassa mainitut luottolaitosten myöntämät lainat, muidenkin kuin luottolaitosten myöntämät lainat sekä tilivelat ja muut suoritukset.

Pykälän 2 momentin mukaan maatalousirtaimiston hankkimista varten otettu luotto saataisiin vakauttaa vain, jos edellä tarkoitettu velkaisuusaste on vähintään 45 prosenttia.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännöksen siitä, millä erityisillä edellytyksillä voitaisiin lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa eli tavanomaista huomattavasti suuremman velkarasituksen alaisille viljelijöille myöntää vakauttamislainaa muihinkin kuin 2 §:n 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin otettujen luottojen kuten esim. liikeluottojen maksamiseen. Edellytyksenä vakauttamislainan myöntämiselle olisi, että hakijalla olevan maatilataloudesta johuttavien velkojen ja muiden suoritusten yhteismäärä on lokakuun 31 päivänä 1984 ollut ja lainaa myönnettäessä edelleen on vähintään 55 prosenttia hänen kiinteän omaisuutensa käyvästä arvosta. Velkaisuusastevaatimusta on myös puheena olevan momentin osalta alennettu viidellä prosenttiyksiköllä aikaisempaan lainsäädäntöön verrattuna. Tämä on tarpeen, koska on osoittautunut, että aikaisempaa pienempikin velkaisuusaste saattaa esimerkiksi satovahingoista johtuen aiheuttaa taloudellisia vaikeuksia. Lakiäytäntönpantassa on toisaalta aina kuitenkin huolehdittava siitä, ettei vakauttamislainaa myönnettä, jos maatalousyrittäjän velkamäärä on niin suuri, ettei lainan myöntämisenkään voida katsoa riittävästi auttavan häntä.

Säännöksen mukainen velkaisuusaste laskettaisiin lainan hakijan velkojen ja kiinteän omaisuuden käyvän arvon perusteella. Kiinteän omaisuuden arviointiin sovellettaisiin maatilahallituksen sanotun omaisuuden arvioinnista antamia ohjeita. Kiinteän omaisuuden arvosta antaisivat lausunnon asianomaisen kunnan maatalouslautakunta ja maatalouspiirin maataloustoimisto.

4 §. Pykälän 1 momentin tarkoituksena on, että vakauttamislainaa ei myönnettäisi sellaisissa tapauksissa, joissa se viljelijän tulot huomioon ottaen ei ole tarkoituksenmukaista, vaikka lainan saannin edellytykset muutoin täyttyisivätkin. Tämä mukaisesti puheena olevassa momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että vakauttamislainaa ei voida myöntää, jos hakijan voidaan hänen käytettävissä olevat tulonsa huomioon ottaen katsoa kohtuudella selviytyvän 2 §:ssä tarkoitettujen luottojen aiheuttamista velanhoitomenoista.

Säännöstä sovellettaessa verrattaisiin lainojen hoitoon käytettävissä olevia tuloja ja velkojen hoitomenoja. Lainojen hoitoon käytettävissä olevat tulot arvioitaisiin verotustietojen sekä hake-mushetken maatilataloutta koskevien tietojen ja sivuansioiden perusteella. Tällöin arvioitaisiin myös yksityistalouteen tarvittava kohtuullinen rahameno, jota laskettaessa otettaisiin huomioon perheen koko. Velkojen hoitomenot otettaisiin huomioon luottoehtojen mukaisina. Vakauttamislainaa ei voitaisi myöntää, jos lainojen hoitoon käytettävissä olevat tulot olisivat edellä mainitulla tavalla laskien seuraavina vuosina keskimäärin suuremmat kuin lainojen hoitomenot.

Kun tarkoituksena on aikaisempien vakauttamislainalakien tapaan helpottaa lähinnä niiden viljelijäin velkarasitusta, jotka ovat joutuneet ilman valtion tukea hankkimaan tilansa tai sitä kehittämään, ei vakauttamislainaa pääsääntöisesti maksettaisi valtion myöntämien halpakorkoisten luottojen takaisin maksamiseen. Vakauttamislainaa ei siten pykälän 2 momentin mukaan voitaisi myöntää, jos hakijan vastattavana on samaan tarkoitukseen maatilalain tai maankäyttölain (358/58) nojalla säännönmukaisin maksuehdoin velaksi annettua myyntihintaa taikka mainittujen lakien tahi maataloustuotevarastojen korkotukilainoista annetun lain (19/77) nojalla annettua lainaa. Vakauttamislainan myöntäminen ei olisi mahdollista myöskään silloin, kun hakijalle on samaan tarkoitukseen myönnetty aikaisemman lainsäädännön perusteella vakauttamislainaa. Myös silloin kun hakijalle on myönnetty maatilalain mukaista rakentamisavustusta, ei vakauttamislainan saaminen olisi mahdollista.

Edellä mainitusta säännöstä ehdotetaan pykälän 3 momentissa säädettäväksi aikaisemman vakauttamislainsäädännön tapaan mahdollisuus poiketa silloin, kun hakijalla olevien maatalan hankkimisesta, sille rakentamisesta ja sen muusta kuntoonpanosta sekä elottoman maatalousirtaimiston hankkimisesta aiheutuneiden velkojen jäljellä oleva pääomamäärä on vähintään 45 prosenttia hänen kiinteän omaisuutensa käyvästä arvosta. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että vakauttaa voitaisiin eräin poikkeuksin se osa hankkeen rahoituksesta, johon ei halpakorkoista lainaa ole myönnetty. Puheena olevan momentin mukaan poikkeussäännöstä ei kuitenkaan sovelletaisi silloin, kun tarkoitukseen on myönnetty maatilalain mukaista rakentamisavustusta. Kun maatilalain mukainen rakentamisavustus ja tarkoitukseen myönnetty halpakorkoinen laina yhdessä kattavat noin 80 prosenttia rakentamis-

hankkeen kustannuksista, ei vakauttamisperustetta näissä tapauksissa enää käytännössä ole.

5 §. Lakiehdotuksen 5 §:ssä säädettäisiin vakauttamislainan suuruudesta. Vakauttamislainaa voitaisiin pykälän 1 momentin mukaan myöntää enintään sen suuruisena kuin asianomaista vakautettavaa luottoa on lainaa myönnettäessä luottolaitokselle takaisin maksamatta. Samoin kuin aikaisemman lainsäädännön mukaan lainaa ei kuitenkaan saataisi antaa enempää kuin 75 prosenttia maatalan, lisäalueen tai tilan määräosan hankintahinnasta eikä enempää kuin 60 prosenttia hyväksyttävistä rakennuskustannuksista tai elottoman maatalousirtaimiston hankintakustannuksista. Lisäksi tarkoituksena on, että vakauttamislainan määrää laskettaessa otettaisiin huomioon hakijan oikeus nuorten viljelijöiden käynnistystukeen. Käynnistystuki otettaisiin huomioon lainan määrää vähentävänä siltä osin kuin tukea voidaan suorittaa kalliskorkoisten lainojen takaisinmaksuun. Määrä on tällä hetkellä 30 000 markkaa.

Kun lakiehdotuksen 4 §:n 3 momentin mukaan eräissä tapauksissa vakauttamislainaa voitaisiin myöntää, vaikka samaan tarkoitukseen olisi aikanaan myönnetty halpakorkoista lainaa, ehdotetaan 2 momenttiin otettavaksi säännös siitä, että myönnettävä vakauttamislainaa ja samaan tarkoitukseen myönnetty halpakorkoinen luotto eivät yhteenlaskettuna saa ylittää 1 momentissa tarkoitettua prosentuaalista enimmäismäärää. Tämä säännös merkitsisi sitä, että aikanaan halpakorkoista lainaa saanut henkilö voisi saada samaan tarkoitukseen vakauttamislainaa yleensä vain silloin, kun hänelle ei aikanaan voitu myöntää varojen niukkuuden johdosta täysimääräistä lainaa. Jotta maan heikoimmilla alueilla voitaisiin kuitenkin helpottaa huomattavasti velkaantuneiden viljelijäin asemaa keskimääräistä jonkin verran tehokkaammin, ehdotetaan 2 momenttiin otettavaksi myös poikkeussäännös, jonka mukaan vastaava yhteinen enimmäismäärä saisi olla maatilalain 67 §:ssä tarkoitettulla ensimmäisellä tukivyöhykkeellä enintään 85 prosenttia maatalan, lisäalueen tai tilan määräosan hankintahinnasta sekä sanotun lain mukaisten karjarakennusavustusten soveltamisalueella enintään 80 prosenttia hyväksyttävistä karjarakennuksen rakennuskustannuksista.

Pykälän 3 momentin mukaan 2 §:n 1 momentissa tarkoitettujen elottoman maatalousirtaimiston hankkimiseen otettujen luottojen osalta saataisiin vakauttamislainoja myöntää samalle henkilölle enintään 60 000 markkaa. Elottoman

maatalousirtaimiston osalta vakauttamislainaa saataisiin myöntää koko maassa. Aikaisemman lain voimassa ollessa lainan myöntäminen ei ollut mahdollista maatilalain 67 §:ssä tarkoitetulla neljännellä eli eteläisimmällä vyöhykkeellä.

Vakauttamislainaa saataisiin kuitenkin silloin kun on kysymys tavanomaista huomattavasti suuremman velkarasituksen alaisista viljelijöistä (2 §:n 2 momentissa tarkoitetut tapaukset) myöntää pykälän 4 momentin mukaan muiden kuin 2 §:n 1 momentissa tarkoitettujen luottojen vakauttamiseen aina sen suuruisena kuin asianomaista luottoa on lainaa myönnettäessä takaisin maksamatta. Momentin säännös koskisi muihin kuin 2 §:n 1 momentin tarkoituksiin myönnettyjä luottolaitoksesta otettuja luottoja sekä liikeluottoja. Jotta kovin huomattavia määriä tämänkaltaisia luottoja ei saman henkilön kohdalla vakautettaisi, ehdotetaan niihin voitavan myöntää vakauttamislainaa enintään 190 000 mk kuitenkin niin, että lainan enimmäismäärä liikeluottojen osalta olisi 60 000 mk.

6 §. Lakiehdotuksen 13 §:n mukaan olisi vakauttamislainojen myöntämisen edellytyksistä ja siten esimerkiksi asetettavista tilakohtaisista edellytyksistä laissa säädettävien poikkeuksien voimassa mitä maatilalaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä on säädetty vastaaviin kohteisiin myönnettävistä lainoista. Muun muassa tilakokovaatimukset poikkeavat siitä riippuen, onko vakautettava laina tavallinen maanostolaina, sisarosuuslaina, rakentamislaina tai irtaimistolaina. Maatilalain mukaisten lainojen saamisen tilakohtaisista vähimmäisedellytyksistä ovat säännökset maatala-asetuksen 42—46 §:ssä. Kohtuullisena on kuitenkin pidettävä, ettei vakauttamislainan myöntäminen ilman muuta esitysi, vaikka tilakohtaiset vähimmäisedellytykset eivät kaikilta osin täytyisikään. Tämän vuoksi ehdotetaan maatilahallitukselle, kuten aikaisemmassakin laissa, annettavaksi oikeus erityisistä syistä päättää, että vakauttamislainaa saadaan myöntää tällaistakin maatilaa varten.

7 §. Pykälä sisältää säännöksen vakauttamislainan hakuajasta sekä eräistä hakemukseen liitettävistä asiakirjoista.

8 §. Pykälän 1 momentin mukaan vakauttamislainaa myönnettäisiin korkotukilainana. Pykälän 2 momentin mukaan tästä pääsäännöstä voitaisiin poiketa kun kysymys on maatalaloutta varten otettujen liikeluottojen vakauttamisesta. Tällöin vakauttamislainaa voitaisiin myöntää myös maatalatalouden kehittämisrahaston varoista. Lisäksi laina voitaisiin myöntää kehittämisrahaston

varoista, jos lainan suuruus on vähintään 60 000 markkaa ja maatila sijaitsee maatilalain 67 §:ssä tarkoitetulla ensimmäisellä vyöhykkeellä. Aikaisemman lain mukainen soveltamisalue, joka vastasi eräiden asutusluottojen järjestelystä annetun lain (597/73) mukaista soveltamisaluetta, oli jonkin verran laajempi.

Pykälän 3 momentin mukaan ei vakauttamislainasta saisi osakaahan jättää valtion vastuulle.

9 §. Vakauttamislainoja myöntäisivät, kuten aikaisemmankin lainsäädännön mukaisia lainoja, maatilalaissa tarkoitetut luottolaitokset.

Pykälän 2 momenttiin on otettu säännös siitä, että vakauttamislainaa koskeva velkakirja on, kuten maatilalain mukaisia lainojakin koskevat velkakirjat, vapaa saamistodistetta annettaessa ja kiinnitystä haettaessa suoritettavasta leimaverosta. Leimaverovapaus ei tässäkään kuitenkaan koski haltijavelkakirjaa.

10 §. Vakauttamislainan vähimmäistakaisinmaksuajaksi ehdotetaan viittä ja enimmäistakaisinmaksuajaksi 15 vuotta. Maatalousirtaimistolainan vakauttamiseen saisi vakauttamislainaa, kuten vastaavaa maatilalain mukaista irtaimistolainakin, kuitenkin aina myöntää vain viiden vuoden takaisinmaksuajalla. Koska liikeluotot ovat luonteeltaan tilapäisiä, ehdotetaan, että niiden vakauttamiseen myönnetyn lainan takaisinmaksuaika olisi enintään kolme vuotta.

11 §. Vakauttamislainan vuotuinen korko oli aikaisemmassa laissa maatilalain 67 §:ssä tarkoitetulla ensimmäisellä ja toisella vyöhykkeellä 3, kolmannella vyöhykkeellä 4 ja neljännellä vyöhykkeellä 5 prosenttia. Korkoprosentteja ehdotetaan korotettavaksi yhdellä, mikä vastaa maatilalainoituksessa tällä hetkellä noudatettavia määriä.

12 §. Maatilalain 71 §:n 2 momentin mukaan maanosto- ja sisarosuus- ja rakentamislainan lyhennysten periminen aloitetaan heikossa taloudellisessa asemassa olevan henkilön kohdalla maatilalain 67 §:n mukaisella ensimmäisellä, toisella ja kolmannella vyöhykkeellä säännönmukaisella alkamisaikaa kahta vuotta ja neljännellä vyöhykkeellä yhtä vuotta myöhemmin. Tämä säännös ei siten koske esimerkiksi asuntokorkotukilainaa. Koska vakauttamislainaa myönnettäisiin vain huomattavasti velkaantuneille viljelijöille, ehdotetaan edellä tarkoitettua maatilalain säännöstä noudatettavaksi paitsi maatilalan, lisäalueen ja tilan määräosan hankkimista sekä tilan tuotanto- ja talousrakennusten rakentamista myös tilan asuinrakennuksen rakentamista varten otettujen luottojen vakauttamiseksi myönnettäviin

lainoihin. Samaa periaatetta on noudatettu aikaisemmassa laissa.

13 §. Pykälän mukaan tulisi vakauttamislainoitusta koskevista seikoista olemaan laissa säädetyn poikkeuksin voimassa, mitä maatilalaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä on vastaaviin kohteisiin myönnettävistä lainoista säädetty. Pykälässä on tärkeimmiltä osin lueteltu ne seikat, joista tällöin on kysymys.

14 §. Pykälä on samansisältöinen kuin maatalain 80 §:n säännös.

15 §. Tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta ehdotetaan annettavaksi tarvittaessa asetuksella.

Edellä lausutun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eräiden maatilatalouden luottojen vakauttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Maatalousyrittäjien velkarasituksen helpottamiseksi voidaan myöntää vakauttamislainoja vuoden 1985 valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä päätetyn maatalouden korkotukilainojen enimmäismäärän sekä maatilatalouden kehittämishastan käyttösuunnitelmassa sanottuna vuonna tarkoitukseen osoitettavien varojen puitteissa sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Vakauttamislainaa voidaan myöntää maatalain (188/77) mukaan luotonsaantikelpoiselle henkilölle sellaisten luottojen maksamiseen, jotka hän on ottanut maatalain 50 §:ssä tarkoitettua luottolaitoksesta tavanmukaisin ehdoin tammikuun 1 päivän 1980 ja lokakuun 31 päivän 1984 välisenä aikana maatalan, lisäalueen tai tilan määräosan tahi muun elottoman maatalousirtaimiston kuin traktorin ja leikkuupuimurin hankkimista taikka maatalan rakentamista varten.

Maatalain mukaan luotonsaantikelpoiselle henkilölle, jonka velkarasitus on tavanomaista huomattavasti suurempi, voidaan myöntää vakauttamislainaa maatilataloutta varten muuhunkin kuin 1 momentissa mainittuun tarkoitukseen otetun luoton maksamiseen, lukuun ottamatta kuitenkaan luottoa, joka on otettu traktorin tai leikkuupuimurin hankkimista varten. Vakauttamislainaa voidaan tällöin myöntää, mikäli velkasuhde on syntynyt ennen vuotta 1984, maatalahallituksen tarkemmin määräämin tavoin myös

maatilataloutta varten otettujen liikeluottojen vakauttamiseen.

Maatalan rakentamisella tarkoitetaan 1 momentissa maatalain 52 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettujen rakennusten rakentamista, laajentamista ja peruskorjausta.

3 §

Vakauttamislainaa voidaan myöntää:

1) milloin maatalan hankkimisesta, sille rakentamisesta ja sen muusta kuntoonpanosta sekä elottoman maatalousirtaimiston hankkimisesta aiheutuneiden velkojen jäljellä oleva pääomamäärä on lokakuun 31 päivänä 1984 ollut ja lainaa myönnettäessä edelleen on vähintään 25 prosenttia hakijan kiinteän omaisuuden käyvästä arvosta, tai

2) milloin hakijan velkojen ja muiden suoritusten yhteismäärä on sanottuina ajankohtina ollut vähintään 35 prosenttia 1 kohdassa mainitusta käyvästä arvosta.

Elottoman maatalousirtaimiston hankkimista varten otettu luotto saadaan kuitenkin vakauttaa vain, jos 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu velkaisuusaste on vähintään 45 prosenttia.

Edellytyksenä vakauttamislainan myöntämiselle 2 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa on, että hakijalla olevien maatilataloudesta johdettujen velkojen ja muiden suoritusten yhteismäärä on 1 momentin 1 kohdassa mainittuina ajankohtina ollut vähintään 55 prosenttia hänen kiinteän omaisuutensa käyvästä arvosta.

4 §

Vakuttamislainaa ei voida myöntää, jos hakijan hänen käytettävissä olevat tulonsa huomioon ottaen voidaan katsoa kohtuudella selviytyvän 2 §:ssä tarkoitettujen luottojen aiheuttamista velanhoidomenoista.

Vakuttamislainaa ei saa myöntää, jos hakijan vastattavana on samaan tarkoitukseen, johon lainaa haetaan:

1) maatilalain tai maankäyttölain (354/58) nojalla säännönmukaisin maksuehdoin velaksi annettua myyntihintaa;

2) kohdassa 1 mainittujen lakien tahi maataloustuotevarastojen korkotukilainoista annetun lain (19/77) nojalla annettua lainaa;

3) eräiden maatalousluottojen vakauttamisesta annetun lain (79/79) tai eräiden maatilatalouden luottojen vakauttamisesta annetun lain (398/81) nojalla myönnettyä lainaa; tai

4) jos hakijalle on samaan tarkoitukseen, johon lainaa haetaan, myönnetty maatilalain 74 §:n 2 momentissa (351/83) tarkoitettua rakentamisavustusta.

Edellä 2 momentissa säädetyistä poiketen saadaan vakauttamislainaa myöntää, jos 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu velkaisuusaste on vähintään 45 prosenttia, ei kuitenkaan, jos tarkoitukseen on myönnetty 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua rakentamisavustusta.

5 §

Vakuttamislainaa voidaan myöntää enintään sen suuruisena kuin 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua luottoa on lainaa myönnettäessä takaisin maksamatta, ei kuitenkaan enempää kuin 75 prosenttia maatilalan, lisäalueen tai tilan määröosan hankintahinnasta eikä enempää kuin 60 prosenttia hyväksyttävistä rakennuskustannuksista tai elottoman maatalousirtaimiston hankintakustannuksista.

Edellä 4 §:n 3 momentissa mainitussa tapauksessa ei vakauttamislainaa ja samaan tarkoitukseen myönnettyä sanotun pykälän 1 momentissa tarkoitettu luotto yhteenlaskettuna saa ylittää edellä 1 momentissa tarkoitettua prosentuaalista enimmäismäärää. Kyseisessä tapauksessa saa kuitenkin vastaava enimmäismäärä olla maatilalain 67 §:ssä tarkoitettulla ensimmäisellä vyöhykkeellä enintään 85 prosenttia maatilalan, lisäalueen tai tilan määröosan hankintahinnasta sekä sanotun lain 74 §:n 2 momentissa tarkoitettulla rakentamisavustusten soveltamisalueella enintään 80 prosenttia

hyväksyttävistä karjarakennuksen rakennuskustannuksista.

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa elottoman maatalousirtaimiston hankkimista varten otettujen luottojen vakauttamiseen saa vakauttamislainaa myöntää samalle henkilölle enintään 60 000 markkaa.

Vakuttamislainaa saadaan 2 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa myöntää muiden kuin 2 §:n 1 momentissa tarkoitettujen luottojen vakauttamiseen aina sen suuruisena kuin luottoa on lainaa myönnettäessä takaisin maksamatta, ei kuitenkaan enempää kuin 190 000 markkaa. Maatilataloutta varten otettujen liikeluottojen vakauttamiseen lainaa saadaan kuitenkin myöntää enintään 60 000 markkaa.

6 §

Maatilahallitus voi erityisistä syistä päättää, että vakauttamislainaa saadaan myöntää sellaista maatilaa varten, joka ei täytä maatilalain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisia lainan saamisen tilakohtaisia vähimmäisedellytyksiä.

7 §

Lainahakemus on tehtävä neljän kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Hakemukseen on muiden selvitysten ohella liitettävä oikeaksi todistettu jäljennös 2 §:ssä tarkoitettua luottoa koskevasta velkasitoumuksesta sekä luotonantajan todistus luoton käyttötarkoituksesta, luotosta lokakuun 31 päivänä 1984 takaisin maksamatta olleesta ja hakemusta tehtäessä takaisin maksamatta olevasta pääomasta samoin kuin viimeksi mainittuna ajankohtana jäljellä olevasta takaisinmaksuajasta.

Lainahakemukseen on liitettävä 1 momentissa mainitut selvitykset myös 3 §:ssä tarkoitettujen velkojen sekä maksamattomien suoritusten osalta.

8 §

Vakuttamislainaa myönnetään korkotukilainana.

Milloin kysymys on 2 §:n 2 momentissa tarkoitettujen liikeluottojen vakauttamisesta, vakauttamislainaa voidaan myöntää myös maatilatalouden kehittämisrahaston varoista. Muutoinkin lainaa voidaan myöntää kehittämisrahaston varoista, jos lainan suuruus on yli 60 000 markkaa ja maatalo sijaitsee maatilalain 67 §:ssä tarkoitettulla ensimmäisellä vyöhykkeellä.

Vakauttamislainasta ei saa osaakaan jättää valtion vastuulle.

9 §

Vakauttamislainoja myöntävät maatilalain 50 §:ssä tarkoitetut luottolaitokset.

Vakauttamislainaa koskeva velkakirja on vapaa saamistodistetta annettaessa ja kiinnitystä haettaessa suoritettavasta leimaverosta. Leimaverovapaus ei kuitenkaan koske haltijavelkakirjaa.

10 §

Vakauttamislainan takaisinmaksuaika on vähintään viisi ja enintään 15 vuotta. Maatalousirtaimiston hankkimista varten otetun luoton vakauttamiseksi myönnetyn vakauttamislainan takaisinmaksuaika on kuitenkin aina viisi vuotta ja 2 §:n 2 momentissa tarkoitettujen liikeluottojen vakauttamiseksi otetun lainan takaisinmaksuaika enintään kolme vuotta.

11 §

Vakauttamislainan vuotuinen korko on maatilalain 67 §:ssä tarkoitetulla ensimmäisellä ja toisella vyöhykkeellä neljä prosenttia, kolmannella vyöhykkeellä viisi prosenttia ja neljännellä vyöhykkeellä kuusi prosenttia.

12 §

Maatilan, lisäalueen ja tilan määräosan hankkimista sekä maatilan rakentamista varten otettujen luottojen vakauttamiseksi myönnettyjen va-

kauttamislainojen osalta on noudatettava, mitä lyhennysten perimisen aloittamisesta on maatilalain 71 §:n 2 momentissa säädetty.

13 §

Vakauttamislainojen myöntämisen edellytyksistä, myöntämismenettelystä, lainaehdoista, vakuuksista, maksamisesta, takaisinperimisestä, lykkäysten myöntämisestä, korkotukilainan takaisinmaksuajan pidentämisestä, sakkokoroista, irtisanomisesta ja siirtämisestä sekä korkohyvitysten ja hoitopalkkioiden määräytymisestä, niiden suorittamisesta ja takaisinperimisestä sekä maatalushallituksen oikeudesta ohjata lainavaroja samoin kuin muistakin lainoitusta koskevista seikoista on tässä laissa säädettyin poikkeuksin voimassa, mitä maatilalaissa sekä sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä on vastaaviin kohteisiin myönnettävistä lainoista säädetty.

14 §

Henkilö, joka suorittaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä on niiden suorittamisesta vastuussa niin kuin virkamies.

15 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

16 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 198 .

Helsingissä 29 päivänä maaliskuuta 1985

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Maa- ja metsätalousministeri *Toivo Yläjärvi*

